

VISOŠKA KRONIKA

Ivan Tavčar

Rodil se je 28. Avgusta 1851 v Poljanah nad Škofjo Loko v devetčlanski kmečki družini. Osnovno šolo je obiskoval v domači vasi, ob podpori stricev duhovnikov pa je šolanje nadaljeval v Ljubljani. Kljub materinim željam, da bi postal duhovnik se je odločil za študij prava na Dunaju. Po končanem študiju se je vrnil v Ljubljano in je kasneje kot šesti slovenski odvetnik odprl svojo odvetniško pisarno. Poročil se je z bogato dedinjo in postal oče štirih otrok. Bil je tudi voditelj liberalne stranke, poslanec v državnem in deželnem zboru na Dunaju, pa tudi ljubljanski župan za deset let. Umril je 19. Februarja 1923 v Ljubljani.

Opis dela

Visoška kronika je izšla v **pozmem Tavčarjevem ustvarjalnem obdobju** – leta 1919. Imajo že značilnosti nove romantike. Je manj realistična in bolj romantična.

Visoška kronika je **zgodovinski roman**, saj posega v čas protireformacije, v čas 30-letne vojne med katoličani in protestanti, v čas vraževerja in čarovnic.

Izpostavljen je Izidorjev značaj, njegova psihološka stran, njegova razdvojenost, zato je tudi **psihični oz. psihološki roman**. Izidor je pod močnim vplivom svojega očeta, je neodločen, omamljiv, tak se pokaže tudi v odnosu do Agate. Izredno je navezan na domačo zemljo. Tu lahko razberemo nauk, naj bomo Slovenci pokončni, odločni, samozavestni.

Kronika je napisana v **sintetično-analitični tehniki**. Analitični so predvsem Polikarpovi spomini na vojno in zločin.

Kronika je tako **romantična kot realistična**. **Romantični** so navadni junaki. Osebe s skrivnostno preteklostjo, silne strasti, maščevanje, ljubezen. Realistični so vsakdanji značaji v vsakdanjih okoliščinah, socialne in politične razmere.

Kronika izvira iz gr. besede chronos, kar pomeni čas. **Je literarna zvrst, kjer so zgodovinski dogodki prikazani samo po časovnem zaporedju, ne glede na njihove notranje stvarne zveze.**

Dogajalni čas je 17. in 18. stoletje, dogajalni prostor pa Visoko in Škofja Loka oz. svet Poljanske doline, torej vaško okolje, ki ga povezuje z mestnim.

Pripovedovalec je glavna pripovedna oseba, ki iz svoje perspektive pripoveduje o minulih dogodkih in doživljajih. Zato je njegova pripoved prvoosebna, pripovedovalec je torej prvoosebni.

S tem delom je odgovoril na aforizem, objavljen v reviji Dom in svet, naj človek po petdesetem letu starosti ne bi več ustvarjal.

Vsebina

Roman sestavlja 14 poglavij, ki so enakomerno razdeljena med dve ključni osebi: Polikarpa in Izidorja Khallana.. Prvih sedem razkriva življenjsko zgodbo očeta Polikarpa, drugih sedem pa Izidorjevo gospodarjenje na Visokem, snubitve in zadnja let njegovega življenja

Kroniko pripoveduje Izidor Khallan, prvi sin očeta Polikarpa in matere Barbare. Imel je pet let mlajšega brata Jurija.

Izidor je nekoč z materjo odšel v Škofjo Loko. Tam se je zagledal v samokres s svetlo okovanim kopitom. Zaželel si ga je, vendar mu ga mati ni mogla kupiti, saj

bi morala dati zanj beneški cenik, kar je pa za tedanje čase pomenilo pravo premoženje. Ob vrnitvi je Izidor opazil odprta kletna vrata, ki so vodila v očetovo sobo oziroma klet in vstopil je brez pomisleka. Na tleh je našel beneški cekin, s katerim bi lahko kupil samokres. Nenadoma je v klet prišel oče, ga zgrabil za roko ter mu za kazen odsekal mezinec na roki. Izidor je omedlel. Tega dejanja se Polikarp kasneje zelo kesa, zato Izidorja takoj ko ozdravi, pošlje stran od doma. Po treh letih se je Izidor vrnil iz Škofje Loke, kjer se je bil izučil za kovača. Jurija tedaj pošljejo v Ljubljano, da bi se izučil pri jezuitih, vendar ga ti kmalu pošljejo nazaj.

Oče je ukazal Izidorju, naj gre v Davče k stricu, da se dogovori za ženitev s sestrično Margareto. Margareta je bila Izidorju všeč in poroka je bila skoraj že pred vrati, ko je neke noči v hišo na Visokem vstopila stara beračica Pasaverica. Prosila je prenočišča, saj je vedela, da bo umrla. Polikarpu in Izidorju je povedala zgodbo o njenem izgubljenem možu, ki so ga našli ubitega blizu doma. Polikarp je ugotovil, da je ob koncu vojne sam ubil Pasaveričinega moža zaradi denarja, ki sta ga skupaj prinesla iz vojske. Pasaverica je Khalane prosila, naj poskrbijo za njeno vnukinjo Agato. Naslednje jutro so jo našli mrtvo.

Julija

Polikarp je nato zbolel. Izidorju je naročil, naj sporoči Jeremiji Wulffingu, da je dota prenizka in se zato ne bo poročil z Margareto. Na dan poroke Izidor sporoči vest, toda žal se s tem zameri nevestinima bratoma. Med njimi se vname pretep in Izidor mora dve uri preživeti v kladi. K očetu pripelje Valentina, vnuka Felicijana Trubarja. Ta je bil kaplan luteranske vere, kateri je bil privržen Polikarp. Tačas, ko je Valentin blagoslavljal očeta, je prišel na Visoko župnik, da bi obiskal bolnika. Ko je vstopil v sobo, se je med obema duhovnikoma vnel prepir. Ob odhodu je župnik

dejal Izidorju, da bo luterana prijavil v Ljubljani, kar je Izidorja zelo potrlo, saj je sam bil goreč kristjan. Naposled se je župnik vdal in z Izidorjem sta se pogodila, da bo plačal za novo podobo v cerkvi. Polikarp je sinu nato doma povedal zgodbo o tem, kako je spoznal Lukeža in Jošta Schwarzkoblerja in kako je naposled Jošta ubil z lastnimi rokami, da bi se polastil vojne blagajne. Izidorju je naročil, naj poišče Agato, jo pripelje na Visoko in poroči. Polikarp je kmalu zatem umrl.

Spomladi se je Izidor podal na pot. Agato je pripeljal na Visoko, kjer je živela pri njih kot član družine. brata sta se sčasoma zagledala v njo in Izidor je bil užaljen, ker je bil brat Jurij Agati bolj všeč kot on sam, kateremu je bila namenjena.

Nekega dne se je na Visokem pojavil Marks, Magdalenin brat. Izidorja je prosil za službo in ta mu seveda tega ni branil.

Ko se je pri sosedovih razdirala preja, ni manjkal tam noben iz Visokega. Marks je hotel zaplesati z Agato. Ob koncu plesa jo je ta užalil in Agata ga je udarila. Marks je po tem dogodku izginil. Spomladi so na Visoko prišli grajski hlapci in odpeljali Agato v Loko. Nekaj tednov kasneje je sosed sporočil Izidorju, da je bila Agata obtožena čarovništva. Izidor je odšel k novemu škofu Janezu Frančišku prositi milosti za Agato. Ta mu je povedal, da on ne verjame v čarovnice in mu dal nasvet, kako naj reši Agate obsodbe, toda Izidor namiga ni razumel. V Loki se je zbralo veliko ljudi, ki so želeli videti sojenje. Odločili so se, da jo bodo naslednji dan mučili, dokler ne bo priznala krivde. Takrat je k sreči prispelo škofovo pismo, v katerem je bilo zapisano, da mora biti Agata preizkušena z vodo. Če bo na katerikoli način prišla iz vode živa, bo spoznana za nedolžno. Naslednji dan je Agata stopila v vodo. Zmedla se je, in voda jo je spodnesla. V tistem je Jurij skočil k njej in jo odnesel iz vode. Tačas je bil Izidor še vedno v dvomih, ali je Agata res

čarovnica. Sodniki so že razsodili, ko se je pred njimi pojavila Margareta. Povedala je resnico, da se je Marks ranil sam in da so vse obtožbe proti Agati zlagane. Še tisto noč so se vrnili na Visoko. Agata in Jurij sta se kasneje poročila, Izidor jima je izročil obe kmetiji, sam je pa odšel v vojsko. Vrnil se je čez 11 let s hudo rano na prsih. Agata in Jurij sta ga lepo sprejela in skrbela zanj. Nekega dne je Izidor zaspal pod gozdom. Ko se je zbudil, je ob njem bila Margareta. Ponudila mu je svojo pomoč. Kmalu sta se tudi onadva poročila.

Roman se zaključuje s pripisom, v katerem Izidorjev sin Georgius navede, da je njegov oče umrl 20. decembra 1710. Šest let kasneje pobere kuga tudi Jurija in njegovo najstarejšo hčerko. Čeprav domači želijo, da bi se oženil z drugo Jurijevo hčerko, sam hoče posvetiti svoje življenje duhovniškemu poklicu. Tako se zgodba zaključi.

Motiv, teme

Roman je sestavljen iz dveh delov, vsak del je zgrajen iz sedmih poglavij.

Osrednji motiv prvega dela je mračna preteklost Khallanovega rodu, Polikarpov zločin in nezmožnost, da bi se očistil krivde. Prevladuje mračnjaško ozračje strogosti, odljudnosti in zakrknjenosti.

Glavni motiv v drugem delu je Izidorjeva nesposobnost, da bi se rešil preteklosti, v nasprotju s Polikarpom je brez življenjske sile, odločnosti in volje. Ni zmožen, da bi se dvignil iz mračnega sveta prednikov in se spopadel z resničnostjo. Ostaja zvest starim vražam, veri in morali, obotavljiv in neodločen. Zato izgubi Agato, dobi jo njegov brat Jurij, ki je tip dejavnega in odločnega človeka, kakršne potrebuje novi čas.

S pomočjo analitične tehnike se razkrije zgodba o zločinu Polikarpa Khallana v

tridesetletni vojni. Preteklost poseže v dogajanje z likom stare Pasaverice, ki se ob smrti znajde v hiši morilca svojega moža. V tem delu so prisotne romantične sestavine Tavčarjeve pripovedi (usodno srečanje, mračna, skrivnostna preteklost).

Tema, ideja

Junake skozi življenje ženejo temne strasti in nagoni, pa tudi velike ljubezni in etična spoznanja. Tej sili se pridružujejo usodna naključja, ki so prav tako del človekovega obstoja. Junak Izidor je razpet med dva svetova, mračni svet stare religije, zapletenosti v vraže in greh in novi svet svobodnega odločanja in razuma. Izidor propade, ker ni sposoben napraviti iz sebe svobodno in razumno osebnost. Osnovna ideja romana je torej izrazito svobodomiselna, saj pokaže na brezizhodnost življenja, ki ne temelji na razumu, svobodnem mišljenju in dejavnosti. Da se to doseže pa je potrebna prava življenjska sila.

Oznaka oseb

POLIKARP: je postaven in močan mož. V vojski je živel življenje polno trpljenja in trpinčenja, prav tako je ropal in moril. Je grob, nasilen, osoren in brezsrčen gospodar, ki se boji pokazati svoja čustva. Njegovo podobo sta najbolj zaznamovali vojna in občutek krivde zaradi zločina.

IZIDOR: je bil pod vplivom materine nežnosti in očetove grobosti prestrašen in boječ. Je neodločen in naiven. Nanj poleg stalnega očetovega vpliva vplivata tudi vera in čas, prav to pa ga spremeni v slabiča. Ravno zato pa je zanimiva njegova spreobrnitev, ko se zaveda svoje krivde in napačnega ravnanja (na koncu prepusti domačijo in Agato Juriju).

JURIJ: je čisto nasprotje Izidorja, popolnoma je neobremenjen in svobodnejši. Zagret je za kmečko delo, učenje pa ga ne zanima. Označujemo ga kot najbolj pozitivno osebo romana. Je tudi izvrsten plesalec in je nežen in prijazen do deklet.

AGATA: je pridno in lepo dekle, ki se hitro prilagaja. Je družabna, izobražena in hkrati zelo pobožna. Je tudi zelo nežna in ljubeča, svojih čustev pa navzven ne kaže.

MARGARETA: je zelo pridno in ubogljivo dekle, zelo vdano svojim staršem, zna pa biti tudi odločna in zna se postaviti sama zase. Je zelo stanovitna, sicer ne bi tako dolgo čakala na Izidorja.

Tavčar je ženske prikazal veliko bolj pozitivne kot moške, vse ženske v njegovih delih so idealizirane.